

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Váradi Antal*

Cím: *Budai szobrok*

Forrás: *Magyarország*

Bp.

(Hely)

1922. 7. 1

(Idő)

(Köt. v. füz.) (O

Osztályozás

Tárgy

73

Hely

Idő

1922

Személy

Budai szobrok

A régi Pest-Buda történetéből

Óbudai sétáimon sokszor elmegyek egy hármasszoborcsoport mellett, amely a Vörösvári-ut meg a Tavaszutca sarkán, a Pacsirta-utca torkolatánál áll. A tér maga a Flórián-tér, a szoborcsoport három szentnek a kezdetleges, de áldott szándékból odaépített szobra, a szent Flóriáné, a nerei szent Fülöpé, meg Borromaeus szent Károlyé, Milano védőszentjéé.

A három pátrónus — tudvalevőleg három veszedelemtől óv, az egyik, Flórián, hagyományos idők óta a tűzveszedelmek eltávolítója, a másik, Károly kardinális, a ragályvédőszentje, már amennyiben epidémiák ellen véd, a harmadik: nerei Fülöp pedig földrengések ellen oltalmaz könyörgésével. Mind a három csapás látogatta Óbudát, még pedig elég sűrűn.

A hármasszoborcsoport főalakja térdelő helyzetben van, ő a főalakja a három szoborból álló szent gyülekezetnek. Püspöki díszbe van öltözve, mellette a bibornoki kalap. Előtte egy angyal áll, felírata »Nu-mini irato — no pesto vos feriat, Divus Carolus Borromaeus, qui vivens pro peccatis populi se hostiam obtulit, ut supplicat. Orate viventes!«

Jobbra Borromaeus Károlytól az utca nevét adó Flórián, négy méter husz magas római katona-meze rajta,

főírása: Divo Floriano votum, quod moriens Comes Nicolaus Zichy explorare noquivit, relicta vidua C. Elisabetha Berényi exolvit. 1785.

A harmadik a csoportban Nerei Fülöp, egy méter negyven centiméter magas, felírása: D. o. M. In memoriam D. Filippi Nerei ob se, suumque populum vetero Budensem 1763 a terrae motu servatum, ultroque servandum caedem vidua, C. Zichy, hoc anno pie posuit.

A szobortól jobbra a Zichy-család, balról a Berényiek címere.

A család birtoklásáról a következő adataim vannak feljegyezve:

Buda, amelyet Anonymus még *Budavárnak* nevez, — egykor káptalani, illetve királyi — azaz: királynői birtok, mint elzálogosított korona-jószág 1615 után több kézen megfordult, végre a Zichyek birtokába került. A Zichy-nemzetség 1650-ben I. Lipót adománylevele alapján birtokába vette Óbudát. A nemzetség 1655-ben bárói, 1676-ban grófi rangra emeltetett, s mikor 1693-ban Zichy István gróf elhunyt, II. István gróf birtokába jutott. István gróf az azelőtti Városház-téren, mely későbbben Fő-térnek nevezetett, egy kastélyt építtetett.

II. István halála után a birtok Péter grófra száll, aztán Miklós gróf öröklé, aki 1758-ban örökös nélkül halt el. Özvegye, Berényi Erzsébet grófnő eladja az óbudai birtokokat a koronának, mely érettségéle fogyáig fizetendő 16000 forint évi járadék fizeté-

sére kötelezi magát.

Óbuda tehát Miklós gróf halálával, azaz 1766 után lett koronauradalom, de polgári hatóságul a két főváros egyesítéséig, azaz 1873-ig — (az 1850-től 1860-ig terjedő tíz esztendő kivételével) — Pest megyét ismerte el. Az említett tíz esztendő a német világ szomorú esztendeit jelzi, amikor fenekestől felfordult minden s törvényeink sem respektáltattak.

Ez idő alatt Óbuda Budához tartozott és annak külső városrészét képezte.

Mialatt a Zichyek birták Óbudát, számos emléket emeltek. A kórház szomszédságában — többi között — II. István gróf kápolnát építtetett. Ennek ma már nyoma sincsen.

Péter gróf a stájer Mária-Cell mintájára bucsujáró templomot akart építtetni Óbuda közelében. 1724-ben az ugynevezett kis-cellidombon kápolnát kezd építtetni, de halála félbenhagyatja vele s csak fia, Miklós és özvegye, Berényi Zsuzsanna grófnő fejezik be.

Miklós gróf azután a kápolnához kolostort építtet, a templomot meg bővíti, de tornyait nem építteti ki. Az épület ma is toronytalan. Igaz, hogy ma semmi szüksége a tornyokra, mert ma butor-raktár s egy Schmidt nevű bécsi butorgyárosé. Régi műbutorokat utánoznak benne s műkőből szobrokat. Az épület egész környéke telve van ezekkel a csinálmányokkal. Belül a két emelet igen szép különféle stílusú régi butorokkal van tele. Egész kis

muzeum.

Előbb a katonai kincstáré volt s mikor 1738-ban Miklós gróf a trinitáriusok szerzetének adományozta a templomot és a kolostort, néhány évig ez a szerzet lakott benne. A trinitáriusok foglyok kiváltásával foglalatosskottak. Mikor nem volt elegendő pénzük vagy nem tudtak eleget gyűjteni a foglyok kiváltására, a rendtagok magukat adták a foglyokért cserébe és addig raboskodtak, amíg szerzetestársaik koldulásából begyűlt a szükséges pénz, akkor kiváltották őket. II. József ezt a szerzetet is eltörölte s birtokai más kezekre kerültek. Így lett a katonai kincstáré az üres templom és a rengeteg klastrom, mignem a nyolcvanas években kaszárnának használták. Butorgyárrá csak a legutóbbi időben lett.

Borromaeus Károly szobrát legkorábban állították fel. Pestis többször dult úgy Pesten, mint Budán és Óbudán. A legborzasztóbbak egyike volt az 1831-iki, amelynek emléke a belvárosi plébánia-templomban éveken át minden hajnalban csendíttetni szokott hajnali harangszó. Az utolsó pestis-halott ugyanis a hagyomány szerint hajnali félkettőkor halt meg. Ennek emlékére szól a harangozás.

Flórián szobrát 1758-ban állították fel, az özvegy grófné adományából. Tűzvész sokszor pusztította a várost, legutóbb a szobor felállításá előtt két ízben is, annakelőtte számos alkalommal. A Flórián-szobor felállítását még Zichy Miklós gróf határozta el, de közbenjött halála megakadályozta eb-

ben s így az özvegyre maradt a kivitel kegyeletes kötelessége.

Nerei Fülöp szobrát az 1763 junius 28-án történt földrengés elmulásának öröme emelték. Nagy károkat — hál' Istennek — nem tett, de annyira megrémítette a lakosságot, hogy ez is egyik oka volt a szobor gyors felállításának. Ez a három szobor rövid története.

Van a budai hegyek tövében, a fogaskerekű vaspálya városmajori indulóháza mellett egy Krisztus-szobor, amelytől Ecce homo-rétnek neveztek hajdanán azt a kis mezőt, melyen ma a fogaskerekű fut keresztül.

Ez a szobor annak az emlékére emeltetett, — felírása nincsen, vagy talán befestették, — hogy ott valamikor a budai vesztőhely volt. Azt azután máshová tették, különösen, mikor a három vértanút az ugynevezett Generalwiesen — végezték ki, Martinovitsot és társait. Azontul Vérmező-

nek neveztek. A vértanukat a mostani budai katona-femető mellett, az árkon túl, a kiserőten temették el a körülöttük gesztenyefákat ültettek. Ezek őrizték a sirok emlékét, melyeknek útka a levéltárban is le volt téve. Ott keresték őket, a Vérmező nyugati oldalán, holott azok akkor már réges-régen — lábszárcsontjaik közé tett koponyáikkal — a katona-femető mellett aludták vértanu-álmaikat.

Az Ecce homo-szobor hagyomány szerint egy szerencsétlen özvegy költésén emeltetett, akinek a férjét — állítólag ártatlanul — ott végezték volna ki. Semmi pozitív nyomát nem találtam ennek a legendának.

A szobornál kezdődött hajdanta a Mátyás vadaskertje, sőt némelyek szerint már a városmajornál s terjedt — a vaddisznókról elnevezett, ugynevezett *Sauwinkel*-lel együtt — egészen föl a Hárshegyekig.

A várhegy oldalában — az utca-szabályozásnál, éppen a Vérmező sarkán — egy sereg sirra bukkantak. Sorjában lefektetett magastermetű, mondhatnám óriás emberek csontvázai voltak. Gondos kutatások sem tudták kisűtni, hogy azon a vidéken volt-e hivatalos temető? Mignem abban nyugodtak meg, hogy az a sereg csontváz a Budavár ostromakor elesettek néhányának a maradványai. Nem messze szokták eltemetni a harc áldozatait elhullásuk helyétől, így a Kis-Svábhegy oldalán egy bokrok által körülvett helyet Honvédsirok-nak neveznek. 1849-ben, Budavár ostromakor egy üteg állott azon a helyen, melyet egy a

várból irányított lövés eltalált és az ágyu mellett dolgozó tüzerek közé csapott. A hős honvédeket, akik ágyúk mellett estek el, oda temették. Emlék még ma sem disziti elhagyatott sirjukat.

Nem egy helyen található Pest vagy Buda utcáin is sirokat. Habár jelteket. Csak a régi idők buvara tudja, hogy itt vagy ott a kövezet alatt ki nyugszik? Így a krisztinavárosi templom bejárata előtt, az utcán, a régi Kéményseprő-kápolna egykori építője, *Franzin Péter* van eltemetve feleségével. A templom több ízben leégvén, mindig újraépítették, aztán tovább-tovább tolták, mignem az utcára került az alapító sirja. A belvárosi plébánia-templom déli tornya mellett is van egy sir. A toronyba felvont és közadakozásból gyűjtött harang árának a gyűjtője, *Anatol Chenu* és a felesége nyugsznak ott. Mikor 1838-ban az árvíz ledöntötte a templom elejét s azt újra kellett építeni: akkor a *Chenu*-család sirjait ott hagyták, de ma már az utca színe alatt pihennek.

Budán pedig a Rózsadombon egy egész familia van az utcán — illetve a domboldalon, eltemetve, a kápolna mellett, mely egy osztrák főherceg, egykori nádorunk orosz feleségének hamvait őrzi, amelynek talapjára nagy hajóterhékkel hozták az oroszországi szent földet. A borsodi *Latinovitsok* családi kriptája van ott a kápolna tövében. Aztán békén megfernek és pihennek egymás mellett, a magyarok, az orosz hercegasszony s lejjebb a Rózsadombon — egy török — jó Gül baba. Szóval: a halál mindent kiegyenlít!